

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL

IYUL/7-SON, I-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
KONINKHET + 60. FITESSKANDIMA

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyul.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

MILLIY GVARDIYA TIZIMIDA HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASH TIZIMINING NAZARIY ASOSLARI	10
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li FOND BOZORLARIGA XORIJIY KAPITALNI JALB QILISH: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI	17
Yusupova Jamila Karamatdinovna AXBOROT KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARINING TASHKLIY-HUQUQIY VA ILMIY NAZARIY MASALALARI	21
Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li PUL MABLAG'LARI HISOBINI MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O'TKAZISHNING DOLZARB MASALALARI	26
Eshonqulov Akmal Qudratovich XORAZM VILOYATINING IJOBIY IMIJINI OSHIRISHDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	34
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich OROL BO'YI MINTAQASIDA QISHLOQ XO'JALIGI VA TURIZMNI YASHIL MOLIVALASHTIRISH VA INVESTITSIYA MEXANIZMLARI: BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	40
Akramova Feruza ATMOSFERA HAVOSI MONITORINGIDA IOT SENSORLARI O'LCHASH NATIJALARINING METROLOGIK ISHONCHLILIGINI BAHOLASH VA OSHIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	52
Sobirov Anvarjon, Melibayev Maxmudjan BANK VA KREDIT MUASSASALARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TREND MODELLARI YORDAMIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH USULLARI	59
Nazarov Elbek PHYSALIS ALKEKENG I O'SIMLIGIDAN FLAVONOIDLARNI AJRATIB OLISHNING BIOTEXNOLOGIK USULLARI VA JARAYON PARAMETRLARINI OPTIMALLASHTIRISH	66
Xidirova Saboxat Baxrillayevna ЧИСЛЕННАЯ ОЦЕНКА РАЗВИТИЯ ЗОН КОНЦЕНТРАЦИИ НАПРЯЖЕНИЙ В МАССИВЕ ГОРНЫХ ПОРОД ПРИ ВЛИЯНИИ ПРОЦЕССОВ ДОБЫЧИ В УСЛОВИЯХ РУДНИКА «КЫЗЫЛ-АЛМА»	70
Салямова Клара, Меликулов Абдусаттар, Уралбаев Абдукахар, Бакиров Гайрат, Зухритдинов Давронбек XUSUSIY TA'LIM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI, IT MUTAXASSISLARINING YETISHMASLIGI VA ISHSIZLIKNING TA'LIM SIFATI HAMDA BARQARORLIGIGA TA'SIRI: ILG'OR XORIJ TAJRIBASI VA UNING O'ZBEKISTON AMALIYOTIGA TATBIQ ETILISHI	77
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li SAND-PARTICLE-INDUCED LEADING-EDGE EROSION AND ITS IMPACT ON WIND TURBINE BLADES: A REVIEW	82
Normamatov A. A. IPAKCHILIK KLASSTERLARI UCHUN INVESTITSION BOSHQARUV MODELINI ASOSLASH	87
Elboyeva Shaxzoda Olimovna KICHIK VA O'RTA BIZNES SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK USULLARDA TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI	94
Nazarov Nazar G'ulom o'g'li OLIY TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUV FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	101
Usmanov Sarvar Nigmatovich	

РАЗРАБОТКА АДАПТИВНОГО МНОГОЗОНАЛЬНОГО АЛГОРИТМА УПРАВЛЕНИЯ FUZZY-PID ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАВНОМЕРНОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ВЛАЖНОСТИ В ПРОЦЕССЕ УВЛАЖНЕНИЯ ЗЕРНА.....	107
Камариддинов Шохрух Акмал угли	
SANOAT KLASSTERLARIDA "SANOAT 4.0" TECHNOLOGIYALARINI JORIY ETISH VA HAMKORLIK MODELLARI	113
Mamadaliyev Anazxon Ziyodillayevich	
SAND-PARTICLE-INDUCED LEADING-EDGE EROSION AND ITS IMPACT ON WIND TURBINE BLADES: A REVIEW	119
Normamatov A. A.	
YOSHLARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	124
Xudoyberdiyev Norbek Komiljon o'g'li	
HUDUDIIY TURIZMDA XALQARO ESG MEZONLARINI MILLIY SHAROITGA MOSLASHTIRISH YO'NALISHLARI	128
Maxmudova Nodira Uktamovna	
EVALUATION OF TECHNOLOGICAL LOSSES OF HYDROCARBONS OF LIGHT FRACTIONS IN THE PROCESSES OF COLLECTION AND PRIMARY TREATMENT AT THE MUBARAK FIELDS OF OGPD.....	134
Norqulov Shohbozbek Samandar ugli	
АНАЛИЗ СИСТЕМЫ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	140
Жумадуллаева Дурдона Шухрат кизи	
XUSUSIY TA'LIM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI TA'LIMNING SIFAT VA USTUVORLIGIGA TA'SIRI VA UNI TA'MINLASH YO'LLARI	145
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI ISHTIROKCHILARI FAOLIYATI VA BOJXONA NAZORATI TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI TAHLILI.....	150
Kilichov Nazar Bafoyevich	
HUDUDLARDA TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA BANDLIGIGA TA'SIRINING TAHLILI	157
Abdurayimov O'ktam Abdug'ani o'g'li	
GAZNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI VA BAHOLASH	164
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol qizi	
COMPETITION IN THE INFORMATION MARKET: MONOPOLY TRENDS AND THE DIGITAL PLATFORM ECONOMY.....	169
Mo'ydinjonova Durdonaxon, Ismanov Ibrohim	
BOZOR INFRATUZILMASINING IQTISODIY MAZMUNI VA KICHIK BIZNES RIVOJIDAGI AHAMIYATI	174
Ganiyev Botir Baxtiyorovich	
MAGNIY VA KALSIY ELEMENTLARINI O'RGATISHDA O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	178
Esnazarov Abdiganij Jamalatdinovich	
DATA-DRIVEN STRATEGIK MENEJMENT: MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN BOSHQARUVNING ZAMONAVIY KORXONALAR RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI	184
Baymuradov Shoxrux, Dilmurodov Komiljon	
YASHIL BUXGALTERIYA (GREEN ACCOUNTING) VA ESG HISOBOTLARI: RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK VOSITALARI	190
Nematullayev Hamidullo, Bo'stonova Nilufar	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ	196
Нуралиева Мукаддас Мамуровна	

AGROSANOAT MAJMUASIDA INVESTISIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH, OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA MUSTAHKAMLASH MASALALARI	201
Xakimov Rashid	
TADBIRKORLIKDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARALARI	206
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH HOLATINI TAHLIL QILISH	212
Achilova Firuza, Zohidov Jamshid	
NAMANGAN VILOYATINING BOSHQA HUDUDLAR BILAN TOVAR VA XIZMATLAR AYLANMASI HAMDA IQTISODIY ALOQALARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	217
Sattarov R.A.	
ОПТИМАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	222
Нурмуродов Камолиддин Пирмаматович	
OPTIK ABONENT KIRISH TARMOG'INING XIZMATLARI SAMARADORLIGI	230
Uskenbayeva Dilfuza Shuxrat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLARNI EKONOMETRIK MODELLARINI TUZISH VA PROGNOZLASH	235
Siroj Zarina Rustambekovna	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA AGROKLASTERLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	242
Berdiyev Abdumalik Hakimovich	
HUNARMANDCHILIK KLASSTERLARI BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA: TURKIYA, MAROKASH VA FRANSIYA MODELLARINING QIYOSIY TAHLILI	249
Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li	
BANK TIZIMIDA LIKVIDLILIK VA KAPITAL YETARLILIGI RISKLARINI BOSHQARISH MASALALARI ...	255
Qurbonov Ilhom Jumaqulovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ HUDUDLARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL OMILLARI	258
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi	
BIOLOGIK AKTIVLARNI HAQQONIY QIYMATDA BAHOLASHNING KO'P OMILLI MODEL ...	266
Akhmetova Salima Seytovna	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY - USLUBIY JIHLTLARI	272
Gulmatov Sunnatillo Nurillayevich	
YASHIL INVESTITSİYALAR MINTAQ A IQTISODIYOTINI BARQAROR DIVERSIFIKATSİYALASH VOSITASI SIFATIDA	281
To'xtayev Maqsud Mansurovich	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBAT DARAJASINING STATISTIK VA EKONOMETRIK BAHOSI: RAQOBAT VA MOLİYAVIY BARQARORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	287
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGINI RIVOJLANISH QONUNIYATLARI VA UNDAGI TIZIMLI MUAMMOLAR TAHLILI	294
Turdaliyev Eldor Sho'xratjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD MANBALARI INDEKSI VA UNING RENTABELLIGIGA TA'SIRI	300
Ahmedov Komron Muhammad-Alievich	
KORPORATIV BOSHQARUV MEXANIZMLARINING ISHLASH TAMOIYILLARI VA ULARNI QURILISH KORXONALARI AMALIYOTIGA JORIY ETISH MASALALARI	308
G'iyosov Ilxom Karimovich	
ECONOMIC STRUCTURE AND DEVELOPMENT PRIORITIES FOR STRENGTHENING INTERREGIONAL ECONOMIC COOPERATION: EVIDENCE FROM NAMANGAN REGION	316
Sattarov R.A.	

UY-JOY BOZORIDA BIRLAMCHI VA IKKILAMCHI SEGMENTLAR O'RTASIDAGI NARX TAFOVUTLARI VA ULARNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNING IQTISODIY TAHLILI	322
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
TABIY RESURLAR SAMARADORLIGI VA INSON KAPITALI INTEGRATSIYASINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON HUDUDLARI MISOLIDA	329
Yusubboyeva Dinora Qudrat qizi	
CHAKANA SAVDODA MAHSULOT TALABINI BASHORATLASH USULLARI	336
Mamatov Narzullo, Baxtiyorova Mohiruy	
SOLIQ AUDITIDAGI XAVF-XATARLARNI TAHLIL QILISH (RISK-ANALIZ) TIZIMI VA BUXGALTERNING HIMOYA TAKTIKASI	343
Nematullayev Hamidullo, Bo'stonova Nilufar	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM XIZMATLARI SIFATINING NAZARIY ASOSLARI	347
Raxmanov Raxmanbergan Abdullaevich	

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM XIZMATLARI SIFATINING NAZARIY ASOSLARI

Raxmanov Raxmanbergan Abdullaevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi.

E-mail: r.raxmanov@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari sifatining nazariy asoslari tadqiq etiladi. Tadbirkorlik nazariyasi (Schumpeter, Drucker, Shane) va inson kapitali konsepsiyasi (Schultz, Becker) o'rtasidagi bog'liqlik asoslanib, Isenberg tadbirkorlik ekotizimi nazariyasi asosida ta'lim muassasalarining o'rni ochib beriladi. Yoshlar tadbirkorligi olti mezon bo'yicha tasniflanadi. Xorijiy tajriba (Finlandiya, Germaniya, AQSh, Janubiy Koreya, Isroil) qiyosiy tahlil qilinib, muallifning «Tadbirkorlik – Tajriba – Ta'lim xizmatlari sifati» («3T modeli») konsepsiyasi ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: yoshlar tadbirkorligi, ta'lim xizmatlari sifati, inson kapitali, tadbirkorlik ekotizimi, 3T modeli.

Аннотация. В статье исследуются теоретические основы качества образовательных услуг в развитии молодежного предпринимательства. Обоснована взаимосвязь между теорией предпринимательства (Schumpeter, Drucker, Shane) и концепцией человеческого капитала (Schultz, Becker), а также раскрыта роль образовательных учреждений на основе теории предпринимательской экосистемы Isenberg. Молодежное предпринимательство классифицировано по шести критериям. Проведен сравнительный анализ зарубежного опыта (Финляндия, Германия, США, Южная Корея, Израиль), на основе которого научно обоснована авторская концепция «Предпринимательство – Опыт – Качество образовательных услуг» («Модель 3Т»).

Ключевые слова: молодежное предпринимательство, качество образовательных услуг, человеческий капитал, предпринимательская экосистема, модель 3Т.

Abstract. This article examines the theoretical foundations of education service quality in fostering youth entrepreneurship. It substantiates the relationship between entrepreneurship theory (Schumpeter, Drucker, Shane) and the human capital concept (Schultz, Becker), while highlighting the role of educational institutions based on Isenberg's entrepreneurial ecosystem theory. Youth entrepreneurship is classified according to six criteria. A comparative analysis of international experience (Finland, Germany, the United States, South Korea, and Israel) is conducted, leading to the scientific substantiation of the author's "Entrepreneurship – Experience – Education Service Quality" ("3T Model") concept.

Keywords: youth entrepreneurship, education service quality, human capital, entrepreneurial ecosystem, 3T Model.

KIRISH

Yoshlar tadbirkorligi zamonaviy iqtisodiyotning eng dinamik rivojlanuvchi segmentlaridan biri bo'lib, uning shakllanishida ta'lim xizmatlari sifati hal qiluvchi omil hisoblanadi. Jahon iqtisodiy forumining *Future of Jobs* hisobotida ta'kidlanishicha, tez o'zgaruvchan mehnat bozori sharoitida yoshlarning raqobatbardosh bo'lishi ularning tadbirkorlik kompetensiyasini shakllantiruvchi ta'lim tizimining sifatiga bevosita bog'liq [20]. Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha yoshlar ishsizligining yuqori saqlanib qolishi, ko'p hollarda, ta'lim tizimi bilan tadbirkorlik amaliyoti o'rtasidagi uzilish natijasi hisoblanadi [5]. Bu holat «ta'lim – tadbirkorlik» bog'liqligini nazariy jihatdan qayta ko'rib chiqish zaruriyatini keltirib chiqarmoqda.

Tadbirkorlik tushunchasining nazariy evolyutsiyasi — R. Cantillondan J. Schumpeter, P. Drucker va S. Shanegacha [2, 15, 3, 16] — tadbirkorlikni tug'ma xususiyat emas, balki ta'lim orqali shakllantirilishi mumkin bo'lgan kompetensiya sifatida talqin qilish imkonini beradi. Shu bilan bir qatorda, T. Schultz va G. Becker asos solgan inson kapitali nazariyasi ta'limni iste'mol emas, balki kelajakda iqtisodiy samara beruvchi sarmoya sifatida ko'rib chiqadi. Ushbu ikki nazariy yo'nalishning kesishuvi — ya'ni ta'limga sarmoya qanday qilib real tadbirkorlik faoliyatiga aylanishi masalasi — hozirgi kunga qadar yaxlit konseptual model doirasida yetarlicha tadqiq etilmagan.

D. Isenberg tomonidan ishlab chiqilgan tadbirkorlik ekotizimi nazariyasi ta'lim muassasalarini inson kapitali domeni orqali ekotizimning tarkibiy qismi sifatida belgilaydi, biroq bu yondashuvda ta'lim sifatining aynan qaysi mexanizmlar orqali tadbirkorlik faoliyatiga aylanishi (ya'ni ta'lim va amaliyot o'rtasidagi bog'lovchi bo'g'in)

alohida ochib berilmagan. Xorijiy tajriba (Finlandiya, Germaniya, AQSh, Janubiy Koreya, Isroil) tahlili shuni ko'rsatadiki, eng samarali milliy modellarning barchasida ta'lim va tadbirkorlik o'rtasida amaliy tajriba orqali ta'minlanadigan oraliq bosqich mavjud, biroq bu bosqichni yagona nazariy sxemaga birlashtirish masalasi ilmiy adabiyotda alohida tadqiqot obyekti sifatida kompleks o'rganilmagan [6].

Mazkur bo'shliqni to'ldirish maqsadida ushbu maqolada tadbirkorlik nazariyasi, inson kapitali konsepsiyasi va tadbirkorlik ekotizimi yondashuvlarini uyg'unlashtirgan holda, ta'lim xizmatlari sifatini yoshlar tadbirkorligining mustaqil tashkiliy-iqtisodiy omili sifatida asoslovchi hamda ta'lim va amaliyotni bog'lovchi bo'g'inni alohida ajratib ko'rsatuvchi «Tadbirkorlik – Tajriba – Ta'lim xizmatlari sifati» («3T modeli») konsepsiyasi ilgari suriladi.

Shu sababli maqolaning maqsadi — yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari sifatining nazariy-uslubiy asoslarini tadqiq etish, mavjud nazariy yondashuvlarni tizimlashtirish va ularga tayangan holda yangi konseptual model taklif etishdan iboratdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsiyasi (R. Cantillon, J. Schumpeter, P. Drucker, S. Shane, S. Venkataraman) tadbirkorlikni ta'lim orqali shakllantirish mumkin bo'lgan kompetensiya sifatida talqin qilish imkonini bersa, inson kapitali nazariyasi [14, 1] ta'limni kelajakda iqtisodiy samara beruvchi sarmoya sifatida asoslaydi. D. Isenberg va E. Stam ishlab chiqqan tadbirkorlik ekotizimi nazariyasida ta'lim muassasalari inson kapitali domeni orqali ekotizimning tarkibiy qismi sifatida ko'rsatilgan bo'lsa, D. Kuratko, A. Fayolle va H. Neck kabi olimlar tadbirkorlikni amaliyotga asoslangan metod sifatida o'qitish zarurligini isbotlashgan. Mahalliy olimlardan Q. A. Sharipov, M. B. Kalonov va Sh. I. Mustafakulov ta'lim xizmatlari sifati masalalarini, A. Nizametdinov va boshqalar esa yoshlar bandligini tadbirkorlik orqali ta'minlash mexanizmlarini tadqiq etishgan. Biroq mazkur ishlarning birortasida ham tadbirkorlik va inson kapitali nazariyalarini birlashtirgan holda ta'lim sifatini yoshlar tadbirkorligining mustaqil omili sifatida asoslovchi yaxlit model ishlab chiqilmagan — bu ilmiy bo'shliqni to'ldirish maqsadida ushbu maqolada «3T modeli» taklif etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

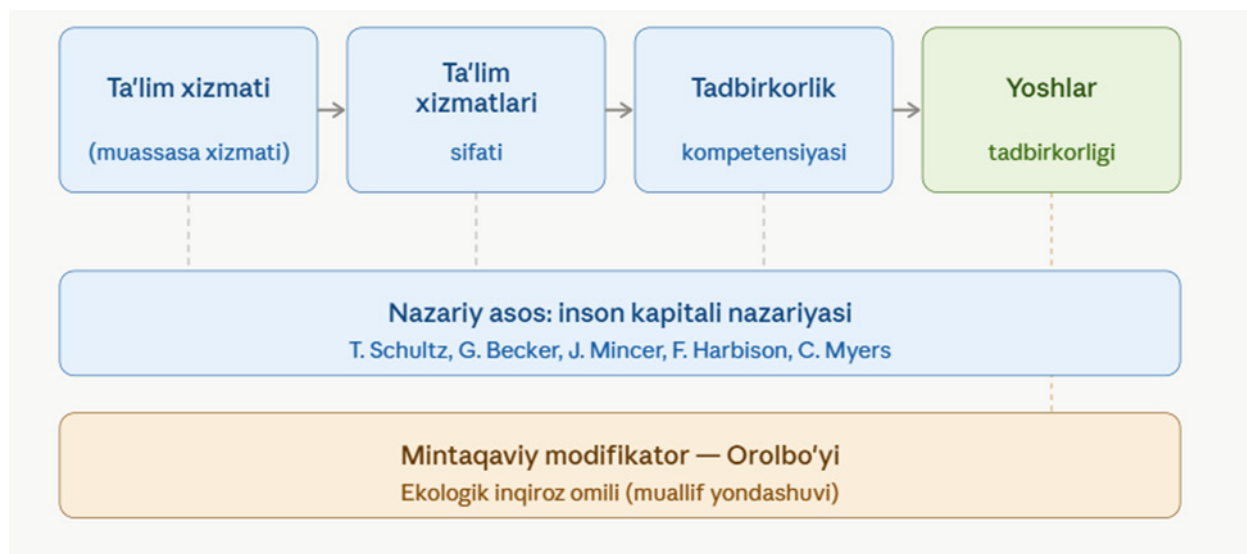
Tadqiqot metodologiyasi yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari sifatining nazariy-uslubiy asoslarini kompleks yoritishga qaratilgan bo'lib, xorijiy va mahalliy ilmiy manbalarni tizimli tahlil qilish orqali tadbirkorlik va inson kapitali nazariyalarining o'zaro bog'liqligi aniqlashtirildi. Tadbirkorlik nazariyasining tarixiy evolyutsiyasini o'rganishda tarixiy-mantiqiy tahlil, yoshlar tadbirkorligini olti mezon bo'yicha guruhlashda tasnifiy (klassifikatsion) tahlil, ta'lim va tadbirkorlik o'rtasidagi konseptual bog'liqlikni asoslashda esa abstraksiyalash va sintez usullaridan foydalanildi. Xorijiy davlatlar (Finlandiya, Germaniya, AQSh, Janubiy Koreya, Isroil) tajribasi qiyosiy tahlil metodi asosida o'rganilib, ularning kuchli tomonlari aniqlandi va mintaqaviy moslashtirish imkoniyatlari baholandi. Yakuniy bosqichda olingan nazariy xulosalar konseptual modellashirish orqali umumlashtirilib, «Tadbirkorlik – Tajriba – Ta'lim xizmatlari sifati» («3T modeli») ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadbirkorlik tushunchasining nazariy evolyutsiyasi tahlili shuni ko'rsatadiki, uning mohiyatini tushunishda tarixan uchta yetakchi yondashuv shakllangan: tavakkalchilik (R. Cantillon, F. Knight), innovatsiya (J. Schumpeter, P. Drucker) va imkoniyat (I. Kirzner, S. Shane, H. Stevenson). Ushbu yondashuvlarning sintezi tadbirkorlikni tug'ma xususiyat emas, balki ta'lim orqali shakllantirilishi mumkin bo'lgan kompetensiya sifatida talqin qilish imkonini beradi. Bu qarash Drucker va Shane g'oyalariga mantiqan mos keladi.

Yoshlar tadbirkorligi tadbirkorlikning maxsus turi sifatida alohida tahlil qilindi. Uning o'ziga xosligi shundaki, yosh tadbirkor, bir tomondan, yangilikka ochiqligi va raqamli texnologiyalarni tez o'zlashtirishi bilan ajralib tursa, ikkinchi tomondan, kapital, tajriba va ishbilarmonlik tarmoqlarining yetishmasligi kabi cheklolarga duch keladi. Tadqiqot davomida yoshlar tadbirkorligi olti mezon — faoliyat sohasi, ko'lami, motivatsiya (GEM metodologiyasi), innovatsiyalik darajasi (Schumpeter yondashuvi), tashkiliy shakl va ekologik munosabat — bo'yicha ilmiy tasniflandi. Tasnif tahlili shuni ko'rsatdiki, ta'lim xizmatlari sifati oshgani sari yoshlarning zaruratga asoslangan tadbirkorlikdan imkoniyat va innovatsiyaga asoslangan tadbirkorlikka o'tishi kuzatiladi, bu esa ta'limning tadbirkorlik sifatini belgilovchi omil ekanligini tasdiqlaydi.

D. Isenberg tadbirkorlik ekotizimi nazariyasi asosida o'tkazilgan tahlil ta'lim muassasalarining ekotizimning inson kapitali domeni orqali markaziy o'rin egallashini ko'rsatdi. Bunda muhim nazariy qoida shundan iboratki, har bir ekotizim mahalliy sharoitlarga moslab qurilishi lozim — universal andoza mavjud emas. Bu esa mintaqaviy o'ziga xoslikni hisobga oluvchi yondashuvlarning zarurligini asoslaydi (1-rasm).

1-rasm. Tadqiqotning konseptual zanjiri: yoshlar tadbirkorligi va ta'lim xizmatlari sifati o'rtasidagi bog'liqlik

Xorijiy tajribaning qiyosiy tahlili natijasida har bir milliy modelning o'ziga xos kuchli tomoni aniqlandi: Finlandiya — tadbirkorlik ta'limini o'quv rejaga fanlararo singdirishda, Germaniya — ta'limni ishlab chiqarish amaliyoti bilan bog'lashda (dual tizim), AQSh — amaliyotga asoslangan universitet tadbirkorligida, Janubiy Koreya — raqamli startap ekotizimini shakllantirishda, Isroil esa ekologik cheklovni innovatsion imkoniyatga aylantirishda namuna bo'la oladi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, ushbu tajribalarning birortasini ham o'zgarishsiz ko'chirib bo'lmaydi — ular mahalliy sharoitni hisobga olgan holda sintez qilinishi lozim.

Olib borilgan nazariy tahlil yakunida muallif tomonidan «Tadbirkorlik – Tajriba – Ta'lim xizmatlari sifati» («3T modeli») konsepsiyasi ishlab chiqildi (1-rasm). Model uch ketma-ket bosqichdan iborat: birinchi bosqichda yoshlar tadbirkorligi asosiy maqsad sifatida belgilanadi; ikkinchi bosqichda amaliy tajriba (ishlab chiqarish amaliyoti, biznes-inkubator, mentorlik) ko'prik vazifasini bajaradi; uchinchi bosqichda esa ta'lim xizmatlari sifati tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantiruvchi asosiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Modelning nazariy qimmati shundaki, u ta'lim sifatini nafaqat o'quv natijalari, balki bitiruvchining real tadbirkorlik amaliyotiga moslashuvi orqali o'lchash zarurligini asoslaydi. Bu yondashuv ta'lim xizmatlari sifatini yoshlar tadbirkorligini rivojlantiruvchi mustaqil tashkiliy-iqtisodiy omil sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda ta'lim xizmatlari sifati alohida, tasodifiy omil emas, balki tadbirkorlik nazariyasi va inson kapitali konsepsiyasi asosida ilmiy jihatdan asoslanadigan mustaqil tashkiliy-iqtisodiy omil hisoblanadi. Shu bilan birga, xorijiy tajribaning tahlili ko'rsatdiki, hech bir milliy model o'zgarishsiz ko'chirilishi mumkin emas — har bir yechim mahalliy sharoitga moslashtirilgan holda qo'llanilishi lozim.

Ushbu xulosalar asosida quyidagi takliflar shakllantirildi: birinchidan, ta'lim dasturlariga tadbirkorlik kompetensiyasini fanlararo yondashuv asosida singdirish (Finlandiya tajribasi); ikkinchidan, nazariy ta'limni amaliy tajriba bilan uzviy bog'lovchi mexanizmlarni (dual ta'lim, biznes-inkubatorlar) joriy etish (Germaniya tajribasi); uchinchidan, muallif tomonidan taklif etilgan «Tadbirkorlik – Tajriba – Ta'lim xizmatlari sifati» («3T modeli») konsepsiyasini amaliy institutsional mexanizmga aylantirish uchun keyingi bosqichda uni mintaqaviy statistik va ekonometrik ma'lumotlar asosida empirik tekshirish; to'rtinchidan, ta'lim muassasalarini tadbirkorlik ekotizimining passiv emas, balki faol ishtirokchisiga aylantiruvchi institutsional yondashuvlarni rivojlantirish.

Ushbu maqolada ishlab chiqilgan nazariy asoslar va «3T modeli» konsepsiyasi keyingi tadqiqotlar uchun, xususan, mintaqaviy sharoitda ta'lim va tadbirkorlik o'rtasidagi bog'liqlikni miqdoriy baholash uchun metodologik zamin bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. New York: Columbia University Press. 187 p.
2. Cantillon, R. (1755). *Essai sur la Nature du Commerce en Général*. London (reprint ed. 1931).
3. Drucker, P. F. (1985). *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*. New York: Harper & Row. 277 p.
4. Harbison, F., & Myers, C. A. (1964). *Education, Manpower, and Economic Growth: Strategies of Human Resource*

- Development. New York: McGraw-Hill. 229 p.
5. International Labour Organization (ILO). (2024). *Global Employment Trends for Youth 2024: Decent Work, Brighter Futures* [Electronic resource]. Geneva: ILO. URL: <https://www.ilo.org/publications/major-publications/global-employment-trends-youth-2024> (accessed: 04.07.2026).
 6. Isenberg, D. J. (2010). *How to Start an Entrepreneurial Revolution*. *Harvard Business Review*, **88**(6), 40–50.
 7. Kalonov, M. B. (2021). *Ta'lim xizmatlari bozori va sifatini ta'minlash mexanizmlari*. Toshkent: TDIU. 112 b.
 8. Kirzner, I. M. (1973). *Competition and Entrepreneurship*. Chicago: University of Chicago Press. 246 p.
 9. Knight, F. H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. Boston: Houghton Mifflin. 381 p.
 10. Mincer, J. (1974). *Schooling, Experience, and Earnings*. New York: NBER; Columbia University Press. 152 p.
 11. Mustafakulov, Sh. I. (2023). Ta'lim sifatini ta'minlash – oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili. *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot*, **11–12**, 54–62.
 12. Neck, H., & Greene, P. (2011). Entrepreneurship Education: Known Worlds and New Frontiers. *Journal of Small Business Management*, **49**(1), 55–70.
 13. Nizametdinov, A., Kerim, K., & Xudoyarov, R. (2024). Yoshlarni tadbirkorlik orqali bandligini ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish. *International Scientific and Practical Conference*, **1**(3). DOI: 10.5281/zenodo.14216039.
 14. Schultz, T. W. (1961). Investment in Human Capital. *American Economic Review*, **51**(1), 1–17.
 15. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 255 p.
 16. Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research. *Academy of Management Review*, **25**(1), 217–226.
 17. Sharipov, Q. A. (2022). *Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish va iqtisodiy samaradorlik*. Toshkent: TDIU. 148 b.
 18. Stam, E. (2015). Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique. *European Planning Studies*, **23**(9), 1759–1769.
 19. Wang, Z., Tang, R., & Cheng, X. (2021). The Impact of Young Entrepreneurs' Network Entrepreneurship Education and Management System Innovation on Students' Entrepreneurial Psychology. *Frontiers in Psychology*, **12**, Article 731317. DOI: 10.3389/fpsyg.2021.731317.
 20. World Economic Forum (WEF). (2025). *Future of Jobs Report 2025*. Geneva: WEF. ISBN 978-2-940631-90-2.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100